

De taal van de tijd

Welk beeld vormen kinderen zich over de tijd? Hoe denken ze over tijd en wat vertellen ze elkaar over tijd? Hoe stellen ze zich voor dat de tijd voorbijgaat, en hoe stellen ze zich toekomstige tijd voor? Hoe krijgen ze grip op het concept van tijd? Hoe proberen ze tijd te meten en uit te beelden? Welke symbolen en metaforen gebruiken kinderen en hoe zetten zij die naar hun eigen hand?

DOOR: MANUELA RAVECA – Kinderen geven graag vorm aan hun gedachten en delen ze ook graag met anderen. Het is precies in de relatie met anderen dat zij langzaam maar zeker de realiteit van tijd leren kennen. In ons onderzoek in het theaterlaboratorium verzamelen wij reflecties van kinderen over tijd door hen te observeren terwijl ze werken en geconcentreerd bezig zijn met het project.

'Het zijn altijd de kinderen zijn die vormgeven aan de dingen, eerder dan dat de dingen vormgeven aan de kinderen.'

Loris Malaguzzi

Theater over tijd

In het kader van het theaterlaboratorium 'A Caval Teatro' van het Centrum voor Kunst en Creativiteit in Turijn, wilden kinderen van 3, 4 en 5 jaar en hun opvoeders het thema tijd onderzoeken. Ze onderzochten de tijd door de blik van kinderen en zetten hun bevindingen om in een theaterpresentatie.

Binnen het project gingen we samen met de kinderen aan het werk. We spraken onze gedachten over tijd uit en probeerden een definitie voor tijd te formuleren, de tijd te meten, ons een voorstelling te maken van de tijd en deze te verbeelden. We formuleerden ook hypothesen over tijd van nu en de toekomstige tijd. Het doel was de tijd concreet te beleven, met zijn opeenvolgingen en ritmes. We bedachten theaterscènes, met kostuums, maskers en voorwerpen die de ideeën, gedachten en gevoelens van de deelnemende kinderen en volwassenen uitbeelden.

De methode gaat uit van de gelijke waardering voor ieders ideeën, gedachten, gevoelens en belevingen. Deze waardering en erkenning geeft kinderen en volwassenen de mogelijk-

De tijdsmachine...

- heeft een dashboard, een stuur, vleugels, maar vliegt niet als een auto...
- heeft ook deuren, een om binnen te gaan, en de andere om naar buiten te gaan...
- is als een grote doos, je kan er in met zijn drieën...
- is als een lift...
- is om mee naar vroeger te reizen.

Eleonora, 5 jaar

'Het verleden is de buik van mama, het heden is het mooiste uur, de toekomst is een astronaut.'

Er is geen tijd als mama veel werkt en ze me pas laat komt afhalen van school. De tijd is traag en snel en ik teken haar met een cirkel en pijlen.

De tijd is een auto die snel aankomt, klein wordt en dan moet stoppen.

De tijd, dat is als het warm is, dat de tijd passeert en dan dat de wind komt.

De tijd is een sabel die snel gaat en vertrekt op jacht naar tijgers en leeuwen.

De tijd, dat is als je niet te laat komt... als je je uurwerk verliest, dan ben je te laat en dan is er geen tijd meer.

Haast je, haast je, we hebben geen tijd: mama heeft weinig tijd... ik, ik heb er meer.

Er was eens, in de voorstelling, een tijd van voor alles, een tijd van voor de schoenen, een tijd van voor de huizen, een tijd van stenen en oorlog.

Als iemand niets doet en wacht op iemand die met hem komt spelen.

Het is iets dat passeert.

Er is een liedje over de tijd.

Het is een uurwerk dat draait.

Het is een ding waar men niets doet.

De tijd passeert altijd, hij slaapt nooit.

De tijd loopt altijd vooruit, hij keert nooit terug.

Tijd, die is er altijd.

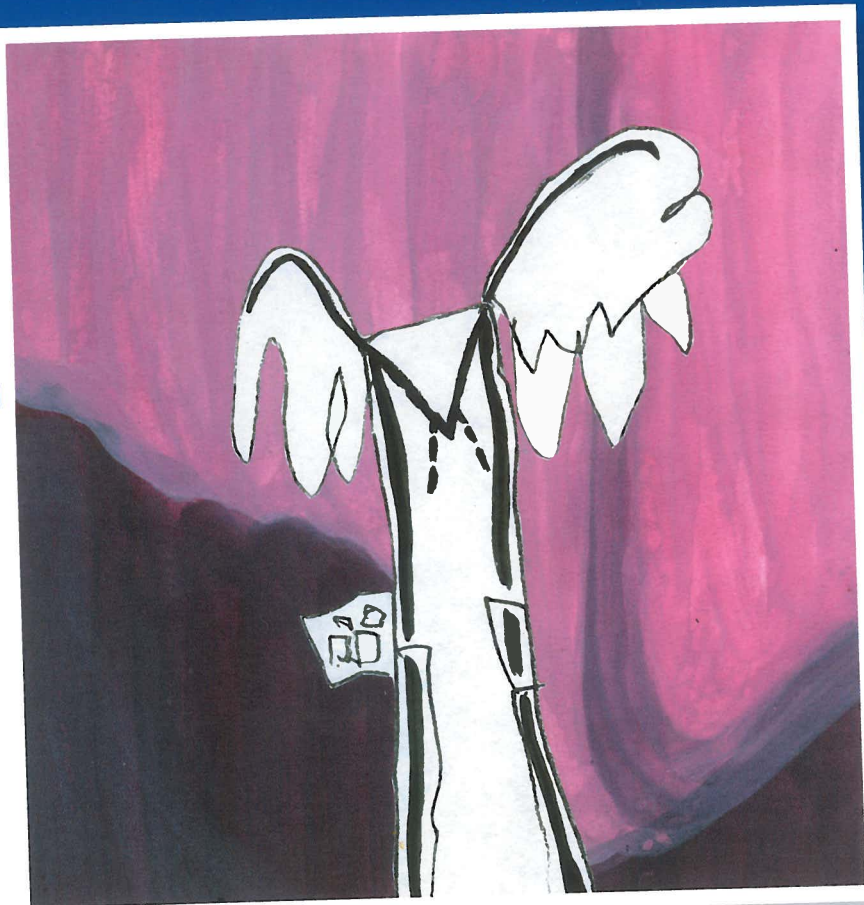
Die passeert [...] die komt in de dag en 's nachts met de sterren, de namiddag [...] als de zon er is en de maan, de wind en de regen.

Het is degene die in de hemel is, omdat het lucht is.

heid om in alle vrijheid hun ideeën, gedachten, gevoelens en belevingen te verwoorden, uit te beelden en te onderzoeken. De kinderen bedenken zelf allerlei experimenten. Ze gaan met elkaar in dialoog en laten hun verbeelding de vrije loop. Samen ontwikkelen ze zo prachtige voorbeelden van abstractie en reflectie die ons volwassenen kunnen verrassen en ontroeren. Zo groeit bij elke samenkomst de theatervoorstelling over de tijd, dankzij de bijdrage van van alle kinderen en volwassenen.

Wat is 'tijd'?

We selecteerden enkele passages uit conversaties met de kinderen. Heel vaak duren deze gesprekken een groot deel van de bijeenkomst omdat de kinderen voortdurend weer nieuwe hypothesen vormden en deze ook vaak onmiddellijk verifieerden. Zo werden bijvoorbeeld gaandeweg allerhande meetinstrumenten geïmproviseerd. Zandlopers, meterlinten en ritmes gingen dienst doen om lange of onverwacht korte tijd te meten.

De zon gaat in de hemel en de dag begint, als het nacht is, merken we dat ze voorbij is.

Een ding dat het uur aangeeft.

Het uurwerk en de zandloper doen ons begrijpen dat de tijd passeert, zoals de zon en de maan.

Alleen de tovenaars van verhalen kan de tijd stopzetten.

Bij het formuleren van deze tijdschaders kennen de kinderen geen onzekerheden: elke gedefinieerde hypothese wordt zonder problemen verlaten om met stelligheid een nieuwe definitie te omarmen, aangereikt door vriendjes of door de ervaring in een experiment. We hebben de kinderen gevraagd over hun vroegste herinnering en wat het heden en de toekomst is. Dit vertelden ze ons:

Het verleden is...

- toen mijn grootvader er was en mijn neef die met hem tekende en de tekeningen zijn er nog altijd...
- de foto van mama die 20 jaar was...
- als mijn kleine broer geboren is, een jaar geleden...
- toen ik nog geen hond had en we hoorden een gejam en we hebben een hond gevonden die we Pippo hebben genoemd, en het was een kruising tussen een wolf en een jachthond...
- de Eerste Wereldoorlog, mijn grootvader heeft het me verteld...
- het kinderdagverblijf..

Het heden is...

- het heden is de tijd die er nu is...
- het heden, dat zijn de dingen die er zijn...
- jullie deden theater van de voorbije tijd, zij vertelde en jullie deden gebaren.

De toekomst is...

- door het vliegtuig of de vliegboot te nemen, leeft (de toekomst) in de hemel, je moet wachten tot pasen...
- misschien begint dat als je geboren wordt en als je groot bent neem je het vliegtuig en ga je ernaartoe...
- ja, de tijd, de wolken, de maan, de hemel, de sterren wonen er...
- ik beeld me hem in zonder dingen of dieren.

Deze uitspraken zijn meer dan een woordspelletje. De reflecties over tijd bleven hun invloed hebben op latere projecten van het laboratorium. Nieuwe groepen kinderen, onderwijzers en ouders hebben zichzelf, in volgende

projecten, opnieuw vragen gesteld over tijd en zij zijn blijven experimenteren en bouwden daarbij voort op de theatervoorstellingen die voortkwamen uit het laboratorium.

Dit project heeft een soort magische staart, die onverwacht is opgedoken en die kometen blijft tekenen, gedachten blijft spuien en hypothesen blijft voortbrengen. Talrijke ontdekkingen zijn opgeschreven in de publicatie *Le parole del tempo*, waarin we de cognitieve en emotionele rijkdom van het project proberen te beschrijven en over te brengen. De ontwikkeling van het project is vastgelegd op een video: *La scena del tempo*.

Meer informatie:

E: labinfan@comune.torino.it

W: www.comune.torino.it/iter

Manuela Ravecca is redacteur en voorlichter bij ITER. Sonia Bellucci, Carla Massimetti, Stella Picello en Gina Sverko zijn vormingswerkers in de taal van theater en werkten mee aan dit artikel.

ITER is het Turijns instituut voor verantwoorde opvoeding. ITER richt zich op scholen en gezinnen. De activiteiten situeren zich binnen vijf pedagogische domeinen en vinden plaats via Culturele Centra voor kinderen en jongeren in het hele land. De Laboratori, de 'plaatsen waar men doet', zijn onderverdeeld in thematische domeinen, waarvan theater er een is.

*Een kopie van de publicatie *Le parole del tempo* en van de dvd *La scena del tempo*, kunt u opvragen via bovengenoemd e-mailadres.*

